

PLEZIERSEKS, MACHOPRAAT EN ROMANTIEK

VOORSTELLINGEN VAN SEKSUALITEIT IN JONGERENBLADEN

Joost de Bruin

Pleasure, macho-talk and romance. Representations of sexuality in Dutch teen magazines.

This article deals with the discourses through which sexuality has been portrayed and discussed in Dutch teen magazines since 1987. It evaluates the ways in which representations of sexual and gender identities appeal to magazine readers. Qualitative content analyses indicate that until the beginning of this decade the dominant discourse on sexuality in teen magazines was romantic, whereas the 'discourse of male sexual drive' and the 'permissive discourse' were prevalent in 1997. Furthermore, the positions occupied by girls and boys and the definition of sexual identity have changed. Representations of sexuality have been influenced by two forms of discipline: first, boys and girls are invited to look at members of the opposite gender and, secondly, readers are asked to talk about their sexual experiences and limits.

Break Out!: Wanneer begon je met standjes te experimenteren?

Diane: 'Bij mij was het de eerste keer al raak! Ik ging bovenop hem zitten, zodat ik beter kon bepalen wat er ging gebeuren. Ik vond dat heel normaal.'

Damarys: 'Ik begon pas met andere standjes toen ik al wat langer verkering had. Op een gegeven moment werd het vrijen een sleur. Met een nieuw standje maak je het weer spannend.'

Paul: 'Voor de afwisseling is het oké. Maar niet de eerste keer al. Ik heb een *one night stand* gehad met een meisje dat 't meteen op de koelkast wilde doen. Daar knapte ik ontzettend op af.'

Damarys: 'Ik geef me ook nooit helemaal de eerste keer. Je moet natuurlijk wel wat te experimenteren overhouden.' (*Break Out!*, 1997, nr. 20, p. 10)

Het jongerenblad *Break Out!* bestaat sinds september 1996 en heeft inmiddels een oplage van ruim 75.000 bereikt (Nederlandse Oplage Documentatie, 1998). De inhoud is het best aan te duiden als 'zappen op papier'. Veel verschillende onderwerpen passeren snel en flitsend de revue. Een greep uit het aanbod: rodels over pop- en televisiesternen, vragen van lezeressen en lezers over allerlei aspecten van het jongerenleven, modereportages, interviews met popgroepen en bekende voetballers, een 'fotoroman' en een problemenrubriek met vragen over seks en relaties.

Seksualiteit vormt in *Break Out!*, net als in andere jongerenbladen, een belangrijk onderdeel van de inhoud. In de rubriek 'Sex Talk', waaruit bovenstaand citaat afkomstig is, praat een panel van vier jongeren wekelijks over seksuele thema's. Geen onderwerp wordt geschuwd: de redactie lijkt erop uit om in de verschillende nummers van *Break Out!* alle mogelijke

seksuele variaties te behandelen. Zo praatte het jongerenpanel in 1997, het jaar dat ik onderzoek heb verricht naar seksualiteit in jongerenbladen, onder andere over condooms, fantaseren over seks, zelfbevrediging, ongewenste intimiteiten, versiertrucs, orale seks, 'spannende seks', seks tussen mensen van verschillende leeftijd en kleur, homoseksualiteit en, zoals uit het citaat blijkt, over 'standjes'.

In dit artikel wil ik laten zien met welke 'voorstellingen' van seksualiteit jongeren in Nederlandse jongerenbladen worden aangesproken op hun seksuele en sekse-identiteiten. Daarbij zal ik aanschouwelijk maken hoe die voorstellingen in de afgelopen tien jaar zijn veranderd. Tot slot wil ik de vraag opwerpen in welke mate de gebruikte voorstellingen aansluiten bij de belevingswereld van de doelgroep. De beschreven voorstellingen van seksualiteit zijn uitkomsten van een kwalitatieve inhoudsanalyse van jongerenbladen die ik heb uitgevoerd met behulp van de voorschriften van de 'gefundeerde theorie-benadering', zoals die is beschreven door Anselm Strauss en Juliet Corbin (1990).

De inhoudsanalyse

De buitengewone waarde van de gefundeerde theorie-benadering is dat er in het onderzoek aan een eigen theorie wordt 'gebouwd', door op systematische wijze bepaalde procedures uit te voeren. De onderzoeker doorloopt daarbij telkens opnieuw een cyclus van waarnemen, analyseren en reflecteren. Dit proces resulteerde in het geval van de inhoudsanalyse van jongerenbladen in vijf 'perspectieven' op seksualiteit, waarlangs seksuele en sekse-identiteiten van jongeren kunnen worden besproken en afgebeeld. Vier van deze perspectieven zijn voor dit artikel uitgewerkt tot

meer concrete 'voorstellingen' van seksualiteit.

Het onderzoeksproces van de kwalitatieve inhoudsanalyse bestond globaal beschouwd uit vier fasen. In de eerste fase werden jongerenbladen uit mei 1997 geanalyseerd, in de tweede fase jongerenbladen uit mei 1987 en mei 1992, in de derde fase werden meerdere nummers van de bladen *Webber*, *Fancy* en *Break Out!* geanalyseerd en in de vierde fase werd het onderzoeksmateriaal nogmaals bekeken vanuit een Foucaultiaans perspectief.

Een van de eerste opgaven van het onderzoek was om te bepalen welke titels in aanmerking zouden komen voor analyse. Ik wilde zo veel mogelijk 'algemene' jongerenbladen selecteren die zich op een doelgroep van jongens en/of meisjes tussen de ongeveer twaalf en achttien jaar richten. Jongerenbladen die zich tot een specifiek onderwerp beperken, werden buiten beschouwing gelaten. Datzelfde geldt voor bladen die zich op een oudere groep jongeren richten. Om te weten te komen welke jongerenbladen interessant zouden zijn om in het onderzoek op te nemen, werd er uitgezocht welke krantenartikelen de afgelopen jaren over jongerenbladen waren verschenen. Een aantal bladen sprong direct in het oog, namelijk *Yes*, *Fancy*, *Webber*, *Break Out!* en *Hitkrant*. In een later stadium werd het popblad *Top 10* aan deze titels toegevoegd.

In de eerste onderzoeksfase werden per titel twee nummers uit mei 1997 geanalyseerd: één daarvan heel nauwkeurig en een tweede iets oppervlakkiger om te kunnen beoordelen of er qua inhoud een groot verschil was met het eerste geanalyseerde nummer. Tijdens de analyses werd een blad telkens van voor tot achter gelezen en bekeken. Alles wat met seksualiteit te maken had, werd genoteerd. De gehanteerde definitie van seksualiteit was daarbij zeer breed.

Uit mei 1992 werden nummers van *Yes*, *Popfoto* (tegenwoordig *Fancy*), *Hitkrant* en *Top 10* geanalyseerd. *Webber* en *Break Out!* bestonden toen nog niet. Uit mei 1987 werden dezelfde titels als uit mei 1992 geanalyseerd en bovendien nummers van het meidenblad *Club*, dat in 1992 niet meer bestond. De procedure was bij deze analyses dezelfde als die van de eerste fase.

In de derde onderzoeksfase werden aanvullende analyses van de jongerenbladen *Break Out!*, *Webber* en *Fancy* gemaakt. De reden hiervoor was dat de analyses uit de eerste twee fasen nog niet genoeg duidelijkheid hadden opgeleverd over de seksuele inhoud van die bladen. Derhalve werden alle nummers van *Break Out!* waarin de rubriek 'Sex Talk' verscheen geanalyseerd, net als alle nummers van het jongensblad *Webber* en alle nummers van het meidenblad *Fancy* met de rubriek 'Vrijen en jij-dossier'.¹

Vertogen over seksualiteit

De vierde fase van het onderzoek bestond zoals vermeld uit een evaluatie van het verkregen materiaal aan de hand van inzichten van de filosoof Michel Foucault. Volgens Foucault (1984) bestaat er in onze maatschappij een hevige interesse voor seksualiteit, die vooral tot uiting komt in het *praten* over seksuele gevoelens. Er is in de loop van de geschiedenis een ware explosie van vertogen over de seks losgebarsten. Er moet over seksualiteit worden gesproken, hoe meer hoe beter (p. 22).

De grote belangstelling voor seksualiteit is terug te zien in de media. Richard Dyer (1986) betoogt dat in de jaren vijftig seksualiteit in films steeds belangrijker werd (p. 26). Een exponent van die ontwikkeling was de filmster Marilyn Monroe: 'Monroe's image spoke to and articulated the particular ways that sexuality was thought and felt about in the period' (Dyer, 1986, p. 27). Zo is de wijze waarop er in de media wordt omgegaan met seksualiteit verbonden met vertogen die op dat moment in de samenleving als geheel in gebruik zijn. Volgens Frank Mort (1996) laten de theorieën van Foucault over vertogen zien hoe machtssystemen in de samenleving niet vanuit een externe bron werken, maar juist in alle sociale relaties immanent aanwezig zijn. Ze vormen een integraal onderdeel van economische processen, kennisrelaties en ook van seksuele relaties (p. 12).

Mijn argument is dat er in onze maatschappij verschillende manieren van praten over seksualiteit bestaan, die ook in een medium als jongerenbladen terug te zien zijn. Wendy Hollway (1989) onderscheidt naar aanleiding van diepte-interviews met mannen en vrouwen drie vertogen over seksualiteit: het vertoog over mannelijke seksuele drift, het hebben/houden vertoog en het permissieve vertoog (pp. 54-56). De centrale propositie van het vertoog over mannelijke seksuele drift is dat mannen onder invloed staan van een biologisch bepaalde aandrang om seks te hebben met een vrouw. Mannen hebben altijd behoefte aan seks en zullen er veel moeite voor doen om die behoefte te bevredigen. Het hebben/houden vertoog gaat ervan uit dat seks plaatsheeft binnen een vaste, heteroseksuele liefdesrelatie. Een vrouw en een man stichten een gezin, krijgen kinderen en blijven hun hele leven bij elkaar. Hoewel het vertoog in principe op opvattingen van vrouwen én mannen betrokken kan worden, wordt het over het algemeen meer aan vrouwen toegeschreven. Het permissieve vertoog tenslotte wordt gekenmerkt door vrijheidsidealen rondom seksualiteit die stammen uit de jaren zestig. Op seksueel gebied wordt eigenlijk alles mogelijk geacht, omdat seksualiteit een unieke expressie van het individu is. Dit vertoog hecht geen grote differentiërende waarde aan sekse: zowel man-

nen als vrouwen hebben het recht vrijelijk met hun seksualiteit om te gaan. Het hebben van plezier wordt beschouwd als het hoogste doel van seks. De partner wordt daarbij gezien als degene met wie je samen seksueel plezier beleeft.

Seksuele en sekse-identiteiten

De drie vertogen over seksualiteit dragen bepaalde seksuele identiteiten met zich mee. Volgens Gayle Rubin (1993) wordt er in westerse samenlevingen een onderscheid gemaakt tussen 'goede' en 'slechte' seks. De meest gewaardeerde seks speelt zich af tussen een man en een vrouw van gelijke leeftijd die met elkaar getrouwd zijn. Deze seks is gericht op de voortplanting, vindt plaats in de slaapkamer zonder gebruik van zogenaamde 'seksspeeltjes' en is zacht en lief van aard. 'Slechte' seks daarentegen is homoseksueel, wordt beoefend door mensen van verschillende leeftijden die gebruikmaken van geweld en gefabriceerde 'hulpmiddelen' en vindt plaats buiten een vaste relatie. Bovendien wordt ervoor betaald (p. 13). De lijn tussen goede en slechte seks wordt volgens Rubin in het algemeen gezien als de maatschappelijke grens tussen seksuele orde en chaos (p. 14). Het hebben/houden vertoog sluit het meest direct aan bij de 'goede' seks, terwijl het permissieve vertoog met zijn stelling dat alles mag als het maar plezier oplevert ook de 'slechte' vormen van seks behelst. Het vertoog over mannelijke seksuele drift heeft een middenpositie: het stelt de mannelijke behoefte aan heteroseks centraal, maar biedt ruimte aan 'slechte' vormen van seks om die behoefte in te vullen.

Naast seksuele identiteiten liggen er in de vertogen ook sekse-identiteiten besloten. De rolverdelingen tussen mannen en vrouwen, wat betreft jongerenbladen jongens en meisjes, zijn in de drie vertogen verschillend. Zoals hieronder naar aanleiding van citaten uit jongerenbladen duidelijk zal worden, is in het hebben/houden vertoog de rolverdeling tussen meisjes en jongens scherp verdeeld. Jongens en meisjes bezetten de 'traditionele' posities: jongens hebben de leiding in de omgang met meisjes en die laatste nemen een onzekere en afwachtende houding aan. In het vertoog over mannelijke seksuele drift draait het, de naam zegt het al, voornamelijk om de man. Zijn identiteit is macho-mannelijk, terwijl de vrouw vaak niet meer voorstelt dan een object. In het permissieve vertoog zijn de rollen tussen vrouwen en mannen gelijkjer verdeeld. In het jongerenblad waarin het permissieve vertoog wordt gebruikt, is vaak alleen uit de naam van een personage af te leiden of het een meisje dan wel een jongen is die een bepaalde mening over seks verwoordt.

De aard van de koppeling tussen seksuele identiteiten en sekse-identiteiten is dus afhankelijk van welk

vertoog wordt gebruikt. Maar er gelden ook meer algemene mechanismen. Judith Butler (1991) stelt dat sekse-identiteit in feite niets meer inhoudt dan een 'performance'. Individuen worden door pressie vanuit de maatschappij gedwongen om zich een coherente sekse-identiteit aan te meten. Die maatschappelijke pressie staat onder invloed van de heteroseksuele norm, oftewel in bredere zin de nadruk op 'goede' seks. Het is volgens Butler evenwel van belang om in te zien dat seksualiteit altijd een performance van sekse-identiteit overschrijdt, waardoor het onmogelijk is om een seksuele identiteit af te leiden van een sekse-identiteit die iemand op een bepaald moment toont. Er zijn geen causale verbanden tussen sekse-identiteiten en seksuele identiteiten, omdat de betekenis van seksualiteit mede ligt in zaken die bij een performance zelden of nooit verschijnen (pp. 24-25).

De vraag dient zich aan waardoor de seksualiteit van het individu dan wél wordt geconstitueerd. Butler stelt dat het bestaan van seksuele en sekse-identiteiten niet de oorzaak, maar het gevolg is van de performance. De verwachtingen die er in onze maatschappij met betrekking tot seksualiteit bestaan, verplichten individuen tot het tonen van identiteiten (p. 29). Deze visie sluit aan bij de ideeën van Foucault. Typisch voor het praten over seks is volgens Foucault (1984) dat men denkt dat op die manier de waarheid over het individu kan worden ontdekt, terwijl het in werkelijkheid juist gelegenheid biedt voor discipline. Door te spreken over zijn seksualiteit wordt het individu gedwongen om een identiteit te vertegenwoordigen (p. 62). Praten over seks is daardoor altijd een vorm van 'zelfonderzoek'. Wanneer een jongere in een jongerenblad haar of zijn mening over seksualiteit verwoordt, komen er, mede door de verwachte beoordeling van lezeressen en lezers, conclusies over identiteiten bovendien (Illouz, 1991, p. 244).

De voorstellingen van seksualiteit in jongerenbladen zijn in het afgelopen decennium behoorlijk veranderd. Twaalf jaar geleden werd seks bijna altijd in het kader van een romantisch samenzijn van een meisje en een jongen gepresenteerd. In de huidige tijd is er weinig romantiek meer in de jongerenbladen te ontdekken en zijn andere voorstellingen van seksualiteit dominant, waarin het gaat om machotaal en het plezier van seks. Wanneer we dat koppelen aan de vertogen van Hollway is te concluderen dat waar eerst alleen het hebben/houden vertoog werd gebruikt, nu het vertoog over mannelijke seksuele drift en het permissieve vertoog voorstellingen van seksualiteit in jongerenbladen bepalen. Daarbij zijn verschuivingen opgetreden in de manier waarop seksuele en sekse-identiteiten tot uiting komen. Wat

betreft sekse-identiteiten zijn er steeds vaker positiewisselingen tussen meisjes en jongens te ontwaren; met betrekking tot seksuele identiteiten komen in de loop der tijd naast de 'goede' ook de van oudsher 'slechte' kanten van seks steeds meer ter sprake. Opvallend is dat als één van de identiteiten sterk de boventoon voert, de andere kan worden 'weggemoffeld'. Wanneer een artikel een performance van sekse-identiteit als onderwerp heeft, is er nauwelijks aandacht voor seksuele identiteit. Maar het omgekeerde gebeurt verrassend genoeg ook: wanneer de seksuele identiteit centraal staat, kan de sekse-identiteit naar de achtergrond worden gedrongen.

In de rest van dit artikel zal ik met concrete citaten uit jongerenbladen laten zien hoe de genoemde verschuivingen hebben plaatsgevonden. De gekozen citaten tonen naar mijn opvatting hoe de inhoud van jongerenbladen in het algemeen is veranderd. Als eerste zal hieronder naar aanleiding van het meidenblad *Yes* duidelijk worden hoe het hebben/houden vertoog in 1987 en 1992 romantische voorstellingen van seksualiteit in jongerenbladen bepaalde. Daarna zal blijken hoe het vertoog over mannelijke seksuele drift in het jongensblad *Webber* en verrassend genoeg ook in afgezwakte vorm in het meidenblad *Fancy* opduikt. Ter afsluiting komen wederom de voorstellingen uit *Break Out!* ter sprake, die onder invloed staan van het permissieve vertoog.

Romantische liefde

De voorstellingen van seksualiteit die het blad *Break Out!* in 1997 gebruikte, zoals aan het begin van het artikel geschetst, verschillen hemelsbreed van de manier waarop seksualiteit tien jaar eerder in jongerenbladen werd voorgesteld. Een romantische sfeer was toen de enig denkbare context voor seksuele ervaringen:

'Vanaf dat moment hebben we niet veel meer gepraat. Bij het licht van de maan, die door het raam naar binnen scheen, kleedden we ons uit. Ik was nog nooit met een jongen naar bed geweest en had dat ook tegen Felix gezegd. "Wees maar niet bang," zei hij. "Ik doe niets wanneer je het niet wilt."

We hebben die nacht nauwelijks geslapen. Urenlang kusten en streelden we elkaar of lagen stil te genieten van de warme aanraking van elkaars lichaam.' (*Yes*, 1987, nr. 19, p. 35)

Tot het begin van de jaren negentig zijn dergelijke romantisch getinte verhalen in jongerenbladen als *Yes*, *Popfoto*, *Hitkrant* en *Top 10* te lezen. Het genre jongerenbladen richt zich in die periode nog vooral op meisjes en dat heeft gevolgen voor de voorstellingen van seksualiteit die worden overgedragen. Ken-

merkend is dat seksualiteit bijna altijd vanuit het meisjesperspectief wordt besproken. De romantische liefdesgevoelens van het meisje staan centraal. Die gevoelens richten zich zonder uitzondering op slechts één jongen: de al aanwezige of nog te krijgen vriend (*De Jong & Jonkers*, 1994, p. 69).

De romantische voorstelling van seksualiteit in jongerenbladen doet denken aan de verhalen uit *Bouquetreeks*-boeken. Er bestaat een bepaald narratief dat telkens in net iets andere vorm wordt toegepast. Een standaardverhaal verloopt als volgt: een meisje en een jongen leren elkaar kennen, worden verliefd en na wat moeilijkheden en strubbelingen krijgen ze verkering, met het vooruitzicht altijd bij elkaar te blijven (*Modleski*, 1982, p. 36). Sekse-identiteit is van cruciaal belang: jongens en meisjes gedragen zich in de romantiek verschillend. Het meisje speelt de rol van de passieve helft. Haar houding wordt gekenmerkt door onschuld, onervarenheid en onbegrip (pp. 48-53). De jongen daarentegen is deskundig: hij leidt het meisje op een lieve, zachte en haast verzorgende wijze door haar eerste seksuele ervaringen. Eerder in het verhaal was hij misschien een stoere jongen, maar als het er echt op aankomt is hij een zorgzame partner (p. 37).

Een verschil tussen *Break Out!* in 1997 en *Yes*, *Popfoto*, *Hitkrant* en *Top 10* in 1987 schuilt in de gehanteerde definitie van seks. Terwijl *Break Out!* probeert om zo veel mogelijk verschillende uitingvormen van seks te behandelen, wordt seks in de jongerenbladen uit 1987 gedefinieerd binnen de grenzen van de 'goede' seks van Rubin. Seks is in jongerenbladen uit 1987 altijd heteroseksueel, monogaam en liefdevol en vindt altijd plaats tussen mensen van gelijke leeftijd en kleur (namelijk wit). Bij een voorstelling van seksualiteit in deze periode is er altijd een spanning tussen romantiek en genitale seks voelbaar. Romantiek kan seks voor jongeren, en dan in het bijzonder voor meisjes, acceptabel maken door juist de nadruk te leggen op non-genitale aspecten (*Christian-Smith*, 1990, p. 17). Door het vrijen vanuit een romantisch perspectief te beschrijven, wordt de eigenlijke seks onzichtbaar gemaakt (*Stacey & Pearce*, 1995, p. 21). Seks wordt in 1987 in jongerenbladen bedekt met de mantel der liefde. Het citaat uit *Yes* is, hoewel het onderwerp 'de eerste keer seks' is, afkomstig uit de rubriek 'mijn eerste liefde'. Dit sluit aan bij het hebben/houden vertoog: niet de seksuele handelingen zijn het belangrijkste, maar het gevoel van harmonieus samenzijn. De suggestie dat het meisje en de jongen voor altijd bij elkaar zullen blijven overheerst.

Vijf jaar later, in 1992, is er in *Yes* qua beschrijving van seks meer mogelijk:

'Ik voelde hoe zijn hand onder mijn shirt verdween

en zachtjes mijn borsten streekte. Ik kreeg het helemaal warm en liet mijn handen over zijn rug en gespierde armen glijden. Langzaam kleedden we elkaar uit. We streelden elkaar overal en ik voelde me helemaal opgewonden worden. "Wil je ook?" vroeg Bas zachtjes, terwijl hij me verlegen aankeek. Ik knikte en gaf hem een zoen. Voorzichtig kwam hij bovenop me liggen en langzaam werden we één. Toen we na afloop heel dicht tegen elkaar aan lagen wist ik zeker dat ik nooit iemand anders zou willen.' (Yes, 1992, nr. 19, p. 22)

Deze vertelling heeft een aantal aspecten van typische romantische verhalen in zich. Alles draait om de liefde tussen de twee hoofdpersonen en het gelukkige einde van het verhaal is dan ook onveranderd. Nu het meisje en de jongen elkaar seksueel hebben gevonden, zullen ze zeker voor altijd bij elkaar blijven. Toch bestaan er in vergelijking met 1987 wezenlijke verschillen. De seksuele handelingen worden nu wel degelijk beschreven, met inbegrip van de genitale. De jongen en het meisje spelen meer gelijkwaardige rollen binnen de vrijpartij. Seksualiteit in jongerenbladen is zich aan het ontwikkelen in de richting van de voorstellingen die *Break Out!* in 1997 gebruikt. In dat jaar is de romantiek namelijk bijna volledig uit de jongerenbladen verdwenen. Andere voorstellingen van seksualiteit zijn in zwang geraakt. Naast de voorstellingen van *Break Out!*, die tegen het einde van het artikel verder worden toegelicht, zijn dat de voorstellingen die het jongensblad *Webber* gebruikt.

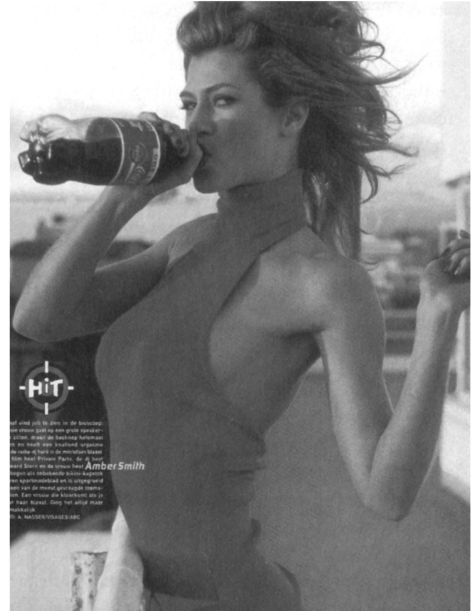
Machopraat en mooie vrouwen

'Vanaf eind juli te zien in de bioscoop: mooie vrouw gaat op een grote speakerbox zitten, draait de basknop helemaal open en heeft een knallend orgasme als de radio-dj hard in de microfoon blaast. De film heet *Private Parts*, de dj heet Howard Stern en de vrouw heet Amber Smith. Ze begon als onbekende bikini-kapstok in een sportmodeblad en is uitgegroeid tot een van de meest gevraagde topmodellen. Een vrouw die klaarkomt als je naar haar blaast. Ging het altijd maar zo makkelijk.' (*Webber*, 1997, nr. 7, p. 7)

Webber bestaat sinds april 1994 en is een voor de huidige tijd uniek jongerenblad, omdat alleen jongens de doelgroep vormen. Door de jaren heen bestond de inhoud van *Webber* uit brieven van lezers, strips, informatie over boeken, films, 'games' en muziek, reportages over sporten en andere aspecten van de hedendaagse jongerencultuur en, het lijkt onontkoombaar, mooie vrouwen die worden aangeduid als 'babes'. Het maandblad *Webber* is in 1998 vier maanden niet verschenen, daar het te kampen had met een

te klein lezerspubliek. Sinds november 1998 is *Webber* met een enigszins gewijzigde formule weer op de markt.

De lezer wordt in *Webber* aangesproken op een harde en stoere toon. Het blad is doordrongen van macho-mannelijkheid. De machotaal komt het meest duidelijk naar voren wanneer het over vrouwen en/of meisjes gaat. Vrouwen worden beoordeeld op hun uiterlijk en al dan niet 'goedgekeurd'. Doordat mannen en/of jongens in *Webber* de leiding hebben in het spel van het evalueren van de leden van de vrouwe-

Een 'babe' in *Webber*.

lijke sekse, wordt de illusie gecreëerd dat zij het superieure geslacht vormen (Wood, 1984, p. 60). Mannelijkheid wordt bevestigd door het uitoefenen van controle over vrouwen (Segal, 1990, p. 123). Door een vrouw te beoordelen, zoals in het bovenstaande citaat gebeurt, wordt zij als het ware voor de lezers 'beschikbaar' gemaakt. De rol van de vrouw wordt beperkt tot bereidheid tot seks. Sekse-identiteit is in *Webber* stereotiep en gepolariseerd: mannen en vrouwen staan als groepen mijlenver uit elkaar en vervullen verschillende rollen in de seksuele voorstellingen.

Datzelfde is merkbaar in de gebruikte beelden. Het bovenstaande citaat wordt in *Webber* geïllustreerd met een kleurenfoto. Op de foto is Amber Smith te zien in een strak, rood jurkje terwijl ze drinkt uit een colafles. Ze heeft een blik in haar ogen die een honger naar seks doet veronderstellen en neemt met haar lichaam een nogal typische pose aan. De borsten zijn

ver vooruitgestoken en de colafles die ze aan haar lippen zet, vormt duidelijk een fallisch symbool. In voorgaande nummers van *Webber* verschenen ook wel eens foto's van blote vrouwen. Hoewel Smith gekleed is, heeft de afbeelding een macho-seksuele lading. Door haar houding naar de camera straalt ze beschikbaarheid voor de lezers uit.

De in *Webber* gehanteerde vorm van mannelijkheid lijkt een uitwerking te zijn van het vertoog over mannelijke seksuele drift. Lezers van *Webber* worden gedisciplineerd in de richting van een mannelijkheid die is georiënteerd op het hebben van seks met een mooie vrouw. De redactie van het blad gaat ervan uit dat de lezers interesse hebben in het kijken naar 'babes'. Jongens krijgen door middel van *Webber* de mogelijkheid om vrouwen te bekijken en hun eigenschappen te evalueren. Het kijken is op die wijze een vorm van machtsuitoefening, waarbij ook de kijker zelf wordt gedisciplineerd: *Webber* houdt zijn lezers voor dat ze naar 'babes' moeten kijken om volwaardige mannen te kunnen zijn. Zo zorgt het gebruikte vertoog ervoor dat een van de elementen van de 'goede' seks altijd aanwezig is, namelijk heteroseksualiteit. 'Slechte' seks duikt echter ook veelvuldig op in *Webber*: de 'babes' zijn meestal ouder dan de *Webber*-lezers, seksuele contacten vinden vaak plaats buiten een vaste relatie en in het geval van het citaat zelfs buitenshuis met een gefabriceerd 'hulpmiddel', namelijk de speakerbox. Wanneer er in *Webber* 'slechte' vormen van seks aan de orde komen, staan die echter altijd in dienst van de vervulling van de mannelijke lust.

Er is vanzelfsprekend kritiek te geven op de vorm van mannelijkheid die *Webber* hanteert wanneer seksualiteit ter sprake komt. In *Webber* is te zien dat de man, of de jongen eigenlijk, altijd de leiding heeft in het contact met vrouwen. Vrouwen worden in *Webber* vaak als voorwerp neergezet waar je naar kunt kijken of grappen over kunt maken. Door de 'jongens-onder-elkaar'-sfeer wordt de mannelijke superioriteit intern bevestigd. Mannen zijn actief en hebben de macht om vrouwen te definiëren en situaties naar hun hand te zetten. De lezers van *Webber* worden aangespoord om telkens een leidende houding ten aanzien van seks aan te nemen. Hun mannelijkheid wordt in de richting van de macho-seksualiteit geduwd. Er is echter een belangrijke uitzondering op de macho-mannelijke macht, namelijk wanneer meisjes of vrouwen in *Webber* op macho-achtige wijze aan het woord komen. Zo zegt een meisje bijvoorbeeld, nadat zij voor *Webber* een toptien heeft gemaakt van belangrijke lichaamsdelen van jongens:

'Kontje absoluut op één. Zo'n afzakkende kont vind ik echt niks. Maar als het er een beetje strak uitziet, dan komt het wel goed. Verder moet een jongen een

mooi gezicht hebben, dat spreekt.' (*Webber*, 1994, nr. 5, p. 45)

Mannelijke superioriteit is in *Webber* niet absoluut. Meiden bedienen zich soms ook van het 'mannelijke' machotaaltje.

Jongens zijn 'anders'

Dat laatste is tevens te zien in het meidenblad *Fancy*. De naam *Fancy* bestaat sinds september 1995, toen het blad *Popfoto* werd omgedoopt. De naamsverandering werd ingegeven door het feit dat *Popfoto*, sinds 1969 op de markt, allang geen popblad meer was, maar een blad voor meisjes in de tienerleeftijd dat aandacht besteedde aan verscheidene onderwerpen (Hemels & Vegt, 1997, p. 895). *Fancy* draagt de ondertitel 'voor meiden die alles willen weten'. De oplage is ruim 125.000 (Nederlandse Oplage Documentatie, 1998). De inhoud van het blad bestaat uit interviews met film-, pop- en televisiesternen, brieven van lezeressen, wetenswaardigheden op het gebied van mode, cosmetica en winkelen, 'metamorfozes' van lezeressen, door meisjes vertelde persoonlijke verhalen en seksuele voorlichting.² Verder worden er in *Fancy* vele bladzijden besteed aan het bekijken en beoordelen van jongens. Een conclusie die *Fancy* op voorhand trekt is dat jongens 'anders' zijn dan meisjes. Duidelijke voorbeelden hiervan zijn te vinden in de rubrieken 'Boystalk' en 'Tjongejonge'.

In 'Boystalk' wordt een aantal jongens gevraagd om hun mening te geven over een bepaald onderwerp. De antwoorden zijn in kadertjes afgedrukt, vergezeld van naam, leeftijd, woonplaats, opleiding en hobby's van de betreffende 'boy'. Naast zijn antwoord is hij op een fotootje te bewonderen. In *Fancy* van mei 1997 werd de volgende vraag gesteld:

'Wat staat er op zijn toilettafel?' (*Fancy*, 1997, nr. 5, p. 41)

Het onderschrift van die vraag luidde:

'(...) Wij meiden kunnen wel twee toilettafels vullen. Hoe zit dat eigenlijk met de coole ik-maak-me-niet-druk-om-m'n-uiters-lyk-boys?' (*Fancy*, 1997, nr. 5, p. 41)

Een jongen antwoordt op de gestelde vraag:

'Deo, gel, geurtjes, aftershave. Het is belangrijk dat ik er goed uitzie. Als m'n haar niet zit, maak ik het nat en doe ik er nog een keer gel in. Ik zeg altijd: "Je mag overal aanzitten, behalve aan m'n haar". Ik ben ijdel. Ik zou best iets aan m'n heupen willen veranderen, ze steken zo uit.' (*Fancy*, 1997, nr. 5, p. 40)

Hoewel er van tevoren eigenlijk vanuit wordt gegaan dat jongens anders zijn dan meisjes, valt het in dit geval wel mee met het grote sekseverschil. Deze jongen lijkt bezig te zijn met dingen die van oudsher als meisjesachtig werden beschouwd.

Ook in de rubriek 'Tjongejonge' worden wetenswaardigheden over jongens beschreven:

'Wat zijn de goorste gewoontes van jongens?

(1) boeren & winden (2) in hun schoenen ruiken wanneer ze die uitdoen (3) boxershorts "recyclen" (4) balletjes draaien van snot (5) vingers in hun oor doen en daarna de "opbrengst" proeven (6) nagels bijten (7) okselwinden laten (8) "hem" even rechtleggen waar jij bij bent... (9) hun geslacht benoemen met namen als "Simon" of "Brutus" (10) snot "insnuiven" en inslikken.' (Fancy, 1997, nr. 5, p. 56)

Het verschil tussen de manier waarop jongens worden gezien in de romantische verhalen en de wijze waarop dat in *Fancy* gebeurt, is treffend. Jongens zijn geen romantische helden. Ze zijn meisjesachtige ijdel-tuiten en zichzelf betastende viezeriken. Sekse-identiteit wordt in *Fancy* op ambigue wijze voorgesteld: aan de ene kant staat ze in het blad centraal, aan de andere kant heeft ze geen eenduidige betekenis. Het lijkt meer te gaan om de performance van sekse, het opvoeren van jongens als leden van de 'andere' groep, dan om een gegronde identiteit.

Echt serieus is de opsomming in het tweede citaat natuurlijk niet bedoeld. Er wordt met een soort 'stoutte' humor een blik op de jongenswereld gericht (McRobbie, 1997, p. 197). Toch is het opvallend dat de meisjes hier de positie innemen die van oudsher aan de jongens toebehoorde. Het taalgebruik in de rubriek 'Tjongejonge' is zelfs enigszins 'macho'. In *Fancy* zijn derhalve gelijksoortige machten als in *Webber* aan het werk. De macht om de leden van de andere sekse te beoordelen is nu echter in handen van de meisjes. Zij nemen als groep afstand van de jongens, om zich te verlustigen aan hun rare gedrag.

Volgens Angela McRobbie (1991) is in Britse meidenbladen de aandacht in de loop der jaren verschoven van het lezen van romantische verhalen naar het seksueel kijken. Wanneer we de ontwikkeling van de Nederlandse meidenbladen beschouwen, is te zien dat deze in 1987 en 1992 de nadruk legden op romantiek en dat *Fancy* in 1997 het seksueel kijken vooropstelt.³ Dat kijken heeft echter een andere lading dan het seksueel kijken zoals *Webber* dat doet. Het is frappant dat er in de *Fancy*-rubrieken, waarin het expliciet gaat over de inhoud van sekse-identiteit, geen ruimte is voor het bespreken van seksuele identiteiten. Alles draait in *Fancy* om 'wetenswaardigheden' met betrekking tot jongens en niet direct om hun seksualiteit,

zoals dat in *Webber* bij het evalueren van de 'babes' wel het geval is.

Alles mag, als het maar leuk is

Naast de voorstellingen die gericht zijn op het seksueel kijken, zijn er de laatste jaren nog andere nieuwe voorstellingen van seksualiteit in jongerenbladen geïntroduceerd. Deze voorstellingen, die alleen in *Break Out!* (zie het eerste citaat van dit artikel) worden gebruikt, staan onder invloed van het permissieve vertoog. Het beleven van plezier aan seks is het motto in *Break Out!*. Jongeren mogen op allerlei manieren vormgeven aan hun seksuele activiteiten en identiteiten, als ze maar zorgen dat ze het zelf fijn vinden en anderen geen schade berokkenen. Daarmee worden van oudsher 'slechte' seksualiteiten, zoals bijvoorbeeld seks tussen mensen van verschillende leeftijd en kleur, 'one night stands' en het gebruik van seksuele 'hulpmiddelen', voorgesteld alsof ze ook 'goed' zijn.

De toon van spreken in *Break Out!* is steeds opmerkelijk luchtig. De jongeren van het panel praten over seksualiteit op een manier die doet veronderstellen dat het hun meest alledaagse gespreksonderwerp betreft. Ondanks de luchtige toon echter, geven de panelleden vaak stellige meningen over seks:

'*Break Out!*: Wie neemt zijn vriendin ook weleens van achteren?

Diane: "Ik denk dat iedereen dat weleens doet, maar ik hou er niet echt van. Het is zo onderdanig! Ik zit liever op hem. Hoe heet dat standje eigenlijk?"

Barry: "De ruiterspositie. Ik heb een paar boekjes gelezen van mijn vader waar dat allemaal in stond. Ik vind het trouwens ook niks om het op z'n hondjes te doen, ik wil namelijk graag kunnen zien dat ze klaar komt." (*Break Out!*, 1997, nr. 20, p. 10)

Uit de twee citaten uit de rubriek 'Sex Talk' blijkt dat de jongeren hun 'definities' geven van hoe een vrijpartij dient te verlopen. Hoewel in principe alles mag als het maar plezier oplevert, geven de afzonderlijke panelleden bepaalde grenzen aan. Daar komt bij dat de panelleden in het algemeen meestal heteroseksuele visies vertolken. De grenzen tussen 'goede' en 'slechte' seks lijken op alle fronten te worden overschreden, behalve het misschien wel meest essentiële front. Homoseksualiteit komt zelden ter sprake. Er is qua seks veel mogelijk in *Break Out!*, zolang het zich maar op het heteroseksuele gebied afspeelt.

Break Out! vaart een alternatieve koers ten opzichte van de andere genoemde jongerenbladen. Het permissieve vertoog is in zijn meest pure vorm, met het accent op het plezier van verschillende uitingsvor-

men van seks, namelijk alleen in *Break Out!* aan te treffen. Hoewel een ruime blik over het spectrum van seksuele identiteiten mijns inziens te waarderen is, is er een keerzijde aan de in *Break Out!* gebruikte voorstellingen. Volgens Hollway (1989) is een nadelig aspect van het permissieve vertoog, net als van het vertoog over mannelijke seksuele drift trouwens, dat het uitgaat van een biologisch bepaalde seksualiteit. Niet de relaties tussen mensen staan centraal, maar de individuele uiting van seksuele lust. Seks kan in het permissieve vertoog buiten sociale regels om functioneren. Gevoelens van liefde zijn relatief onbelangrijk (p. 57).

Het is opvallend dat in *Break Out!* de sekse-identiteit van de panelleden geen vooraanstaande rol speelt. Jongens uiten zich niet op een stereotiep jongensachtige wijze; meisjes spelen niet de traditionele rol van de ondergeschikte sekse. De meningen van de jongens lijken niet erg van die van de meisjes te verschillen. Desalniettemin is er een nadruk op sekse-identiteit, doordat er voor het panel telkens twee jongens en twee meisjes zijn geselecteerd. Daaruit blijkt wederom hoe sekse kan worden gereduceerd tot een 'performance'. In *Break Out!* is sekse-identiteit niet meer dan een 'label'.

De specifieke vorm waarin voorstellingen van seksualiteit in *Break Out!* zijn gegoten, namelijk jongeren die praten over seksualiteit, is eveneens in de andere jongerenbladen aan te treffen. Ook in *Yes*, *Fancy* en *Hitkrant* zijn er rubrieken waarin jongeren

vertellen over hun seksuele ervaringen. Doordat jongeren zelf over seks praten, wordt er een directe link met de lezers en lezeressen van het jongerenblad geschapen. Die link wordt in de *Break Out!*-rubriek benadrukt door middel van foto's van het jongerenpanel. In de bijschriften van de foto's staan de namen van de panelleden vermeld. Als lezer kun je dus zien welke jongere een bepaalde seksuele identiteit heeft verwoord. Jongeren kunnen zich al dan niet met die persoon identificeren, om zo duidelijkheid te krijgen over hun eigen identiteit.

De omstandigheid dat jongeren zo ontspannen over seksuele ervaringen en gevoelens praten is bijzonder. Janita Ravesloot (1997) kwam naar aanleiding van gesprekken met jongeren tot de ontdekking dat zij eigenlijk met bijna niemand over seks praten (p. 144). Dat vier jongeren 'gezellig' bij elkaar zijn gaan zitten om van gedachten te wisselen over seks, is dan ook niet realistisch te noemen. Paradoxaal genoeg komt de inhoud van het artikel, mede door de foto's van de pratende jongeren, wel heel realistisch over. Het doel daarvan zou kunnen zijn om een vorm van spanning te creëren die in de romantische voorstellingen, waarin meer fictieve personages fungeren, niet aanwezig is.

Posities van meisjes en jongens

Met de bovenstaande ontwikkelingen in voorstellingen van seksualiteit zijn de rolverdelingen tussen meisjes en jongens veranderd. In de jaren negentig

De rubriek 'Sex Talk' in *Break Out!*.

zijn er in jongerenbladen voor meisjes meer mogelijkheden gekomen om op een actieve manier met seksualiteit om te gaan. Terwijl meisjes binnen de romantische voorstellingen duidelijk de passieve sekse waren, kunnen zij nu posities innemen die van oudsher aan de jongens toebehoorden. In *Fancy* zijn meiden op een humoristische manier bezig om jongens te 'beoordelen', in *Break Out!* kunnen naast jongens ook meisjes vertellen wat hun wensen zijn op seksueel gebied en zelfs in het jongensblad *Webber* wordt meisjes af en toe een leidende rol met betrekking tot seks gegund.

Terwijl meisjes relatief meer de leiding hebben gekregen in voorstellingen van seksualiteit, hebben jongens de macht gedeeltelijk uit handen gegeven. In de discussies in *Break Out!* vertegenwoordigen zij over het algemeen redelijk bescheiden meningen over seks. In *Fancy* uiten jongens zich soms zelfs op een stereotiep meisjesachtige manier. Er lijkt zich binnen jongerenbladen in de loop der jaren op enkele fronten een wisseling in posities tussen meisjes en jongens te hebben voltrokken. Meisjes uiten zich nu vaker dan vroeger op een 'jongensachtige' manier, jongens vaker op een 'meisjesachtige' manier.

Deze positiewisseling is nog het minst merkbaar in het jongensblad *Webber*. In *Webber* zijn de jongens de baas en worden meisjes als objecten bestempeld, hoewel deze rolverdeling zoals beschreven zeker niet absoluut is. De verklaring voor de uiteenlopende rollen van jongens binnen jongerenbladen ligt in de omstandigheid dat jongens in *Webber* 'onder elkaar' zijn. Omdat *Webber* zich als blad exclusief op jongens richt (de ondertitel luidt 'not for girls and parents'), kan het zich veroorloven gebruik te maken van een taaltje dat bij uitstek in jongensgroepen gangbaar is (zie Wood, 1984, p. 54).

Het beeld dat in *Webber* van de seksualiteit van jongens wordt geschetst, is waarschijnlijk minder realistisch dan het beeld dat in *Break Out!* en *Fancy* naar voren komt. Stephan Cremer (1995) komt naar aanleiding van gesprekken met jongens over seksualiteit tot de conclusie dat jongens zichzelf, wanneer ze hun eigen seksuele en sekse-identiteiten evalueren, liever zien als zorgzame partners dan als macho's (p. 187). De uitlatingen van de jongens uit het onderzoek van Cremer vertonen relatief veel overeenkomsten met die van jongens in *Break Out!* en *Fancy*.

Een evaluatie van de nieuwe voorstellingen

In de afgelopen jaren heeft de definitie van seks in jongerenbladen zich verbreed. In de jongerenbladen uit 1987 en 1992 was die definitie vrij eng, beperkt tot de 'goede' vormen van seks. Heden ten dage is in *Webber* en vooral ook in *Break Out!* waar te nemen

dat ook 'slechte' vormen van seks aan bod komen. Dat gebeurt in beide bladen echter op een andere manier. *Webber* lijkt 'slechte' seks vooral te gebruiken om op gewaagde en 'stoere' wijze de mannelijke behoefte aan seks te vervullen, terwijl *Break Out!* zijn jongerenpanel graag zo veel mogelijk seksuele thema's wil laten bespreken. De inbreng van de 'slechte' seks staat dus in dienst van de voorstellingen van seksualiteit die de jongerenbladen gebruiken. Het lijkt in jongerenbladen niet om seksualiteit op zich te gaan, maar om de *performance* ervan. Dat biedt ook een verklaring voor het feit dat seksuele en sekse-identiteiten elkaar kunnen 'wegmoffelen'. Wanneer een *performance* een van de twee identiteiten centraal stelt, is er geen ruimte meer om de andere ook te behandelen.

Zowel voor de voorstellingen van seksualiteit in *Webber* als voor die in *Break Out!* geldt dat zij qua inhoud en vorm niet zonder meer stroken met de gevoelens die in werkelijkheid bij jongeren leven. *Webber* positioneert jongens als macho's in plaats van zorgzame partners en *Break Out!* laat jongeren met elkaar over seks praten. Jongerenbladen hebben de macht om *voorstellingen* van seksualiteit aan hun lezers en lezeressen te presenteren, maar men moet er niet zomaar van uitgaan dat deze de kern van de belevingswereld van jongeren raken. Vooral de voorstellingen van seksualiteit die *Break Out!* gebruikt pretenderen dat nochtans wel, doordat zij constant de nadruk leggen op hun eigen realistische gehalte. Lezeressen en lezers worden daarmee impliciet aangemoedigd om de aangereikte visies op seksualiteit over te nemen. Die aanmoedigingen staan in jongerenbladen in het algemeen onder invloed van een dubbele discipline: met betrekking tot sekse wordt jongeren voorgedragen dat ze leden van de andere sekse moeten bekijken en beoordelen; met betrekking tot seksualiteit worden jongeren aangespoord om over seks te praten en zichzelf zo te 'onderzoeken'.

Juist deze disciplinerende ondertoon maakt het relevant om de implicaties van seksuele voorstellingen te evalueren. Een groot nadeel van de 'nieuwe' voorstellingen is dat ze een biologische bepaaldheid van seksualiteit veronderstellen. Het vertoog over mannelijke seksuele drift gaat uit van een biologisch bepaalde aandrang, die bevrediging vindt in korte en fragmentarische seksuele contacten. Maar ook het permissieve vertoog veronderstelt een biologisch gestuurde drang tot seksuele interactie. Hier hebben de beide seksen echter evenveel rechten om hun seksualiteit te uiten. De idee van het hebben/houden vertoog, namelijk dat een langdurige en stabiele relatie de conditie is voor seks, is met de ontwikkelingen binnen de jongerenbladen verloren gegaan. Seksualiteit wordt in jongerenbladen van nu niet meer van

zelfsprekend met liefde en relaties verbonden. Dat is verbazingwekkend, vooral omdat uit het eerdergenoemde onderzoek van Ravesloot (1997) is gebleken dat jongeren gevoelens van liefde zien als de belangrijkste voorwaarde voor seks (p. 74).

Het principe van romantische voorstellingen van seksualiteit is een zoektocht naar liefde en harmonie. In dat opzicht was de romantiek zo gek nog niet: ze komt daarmee tegemoet aan de voorwaarde van de jongeren die Ravesloot interviewde. Maar er zijn natuurlijk ook nadelen aan romantische voorstellingen verbonden, die bovendien lijnrecht ingaan tegen de ontwikkelingen die zich in de jongerenbladen hebben voltrokken. De rollen van meisjes en jongens zijn in de romantiek scherp en langs traditionele lijnen verdeeld en op seksueel gebied bestaat er weinig ruimte om vorm te geven aan verschillende identiteiten. Wat mij betreft zou het een poging waard zijn om de nieuwe voorstellingen van seksualiteit terug te koppelen naar de oude. Er zouden dan nieuwe, romantisch getinte voorstellingen kunnen ontstaan, waarbij meisjes en jongens desgewenst van positie wisselen of tussenposities kiezen en waarbij mogelijkheden zijn voor het aannemen van verscheidene seksuele identiteiten. Deze nieuwe voorstellingen zouden bovendien gepaard kunnen gaan met de gewenste dosis realisme. Wellicht zou het de jongerenbladen nog dichter bij de belevingswereld van hun doelgroep brengen.

Literatuur

- Bruin, J. de (1999). *De spanning van seksualiteit. Plezier en gevaar in jongerenbladen*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Butler, J. (1991). Imitation and gender insubordination. In D. Fuss, (Ed.). *Inside/out. Lesbian theories, gay theories* (pp. 13-31). New York: Routledge.
- Christian-Smith, L.K. (1990). *Becoming a woman through romance*. New York: Routledge.
- Cremer, S.W. (1995). I'm a lonesome hero. Beelden over seksualiteit onder jongens. *Tijdschrift voor Vrouwenstudies*, 16, 178-190.
- Dyer, R. (1986). *Heavenly bodies: film stars and society*. London: BFI.
- Foucault, M. (1984). *De wil tot weten. Geschiedenis van de seksualiteit, deel I*. Nijmegen: SUN. (oorspronkelijke publicatie uit 1976)
- Hemels, J. & R. Vegt (1997). *Het geïllustreerde tijdschrift in Nederland. Bron van kennis en vermaak, lust voor het oog. Bibliografie. Deel II: 1945-1995*. Amsterdam: Otto Cramwinkel.
- Hollway, W. (1989). *Subjectivity and method in psychology. Gender, meaning and science*. London: Sage.
- Illouz, E. (1991). Reason within passion. Love in women's magazines. *Critical studies in mass communication*, 8, 231-248.
- Jong, G. de, & J. Jonkers (1994). Seks en uiterlijk zijn het belangrijkste in je leven. De boodschap van het tijdschrift *Yes* aan meisjes. *Jeugd en samenleving*, februari 1994, (2), 68-76.
- McRobbie, A. (1991). *Feminism and youth culture. From Jackie to Just Seventeen*. London: Macmillan.

- McRobbie, A. (1997). More! New sexualities in girls' and women's magazines. In A. McRobbie (Ed.). *Back to reality? Social experience and cultural studies* (pp. 190-209). Manchester: Manchester University Press.
- Modleski, T. (1982). *Loving with a vengeance. Mass-produced fantasies for women*. Hamden (Connecticut): Archon.
- Mort, F. (1996). *Cultures of consumption. Masculinities and social space in late twentieth-century Britain*. London: Routledge.
- Nederlandse Oplage Documentatie (1998). Groep Publieksen Opinietijdschriften en Groep Omroepbladen. Amsterdam: Nederlands Uitgeversverbond.
- Ravesloot, J. (1997). *Seksualiteit in de jeugdfase vroeger en nu. Ouders en jongeren aan het woord*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Rubin, G. (1993). Thinking sex: notes for a radical theory of the politics of sexuality. In H. Abelove, M. Barale & D. Halperin (Eds.), *The lesbian and gay studies reader* (pp. 3-45). New York: Routledge.
- Segal, L. (1990). *Slow motion. Changing masculinities, changing men*. London: Virago.
- Stacey, J. & Pearce, L. (1995). The heart of the matter: feminists revisit romance. In L. Pearce & J. Stacey (Eds.), *Romance revisited* (pp. 12-36). London: Lawrence & Wishart.
- Strauss, A. & J. Corbin (1990). *Basics of qualitative research. Grounded theory procedures and techniques*. London: Sage.
- Wood, J. (1984). Groping towards sexism: boys' sex talk. In A. McRobbie & M. Nava (Eds.). *Gender and generation* (pp. 54-85). London: MacMillan.

Noten

1. Voor een volledig overzicht van de methodologische uitgangspunten en de complete resultaten van het onderzoek, zie De Bruin (1999).
2. Op dit aspect van seksualiteit in *Fancy* zal ik in dit artikel niet verder ingaan. Zie wel De Bruin (1999).
3. Ook in *Yes* zijn in deze periode voorbeelden aan te treffen van het seksueel kijken naar jongens, maar die laat ik hier buiten beschouwing.

Beeldmateriaal

Webber (1997) nr. 7, p. 7 in: J. de Bruin, *De spanning van seksualiteit. Plezier en gevaar in jongerenbladen*, Uitgeverij Het Spinhuis, Amsterdam 1999, p. 95.

Break Out! (1997) nr. 20, p. 10-11, Koninklijke Bibliotheek Den Haag.